

СОЦИАЛНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ НА ДЕЦА И МЛАДИ ХОРА ОТ УЯЗВИМИ ОБЩНОСТИ

Илиян С. Ризов

A SOCIAL-PEDAGOGICAL MODEL FOR NON-FORMAL EDUCATION OF CHILDREN AND YOUNG PEOPLE FROM VULNERABLE COMMUNITIES

Iliyan S. Rizov

ABSTRACT: The report presents a social-pedagogical model for working with children and young people from vulnerable communities, which has been developing for more than 10 years in the municipality of Varna ("Maksuda"). This model seeks a solution to the problem of difficult access of marginalized groups to non-formal education, aimed at the development of personal and social skills and prevention of risky behavior. Specific activities and results of the evaluation of the work model are presented, which show possible ways to support the process of integration of children and young people from the Roma- ghettos.

KEYWORDS: children and young people from vulnerable communities; a social-pedagogical work; non-formal education; mobile workers; field work; development of personal and social skills; prevention of risky behavior

Този доклад е изработен във връзка с изпълнението на вътрешноуниверситетски проект на тема: „Експериментирание на иновативни образователни технологии“ (Договор №РД 08 - 127 от 04.02.2020г.), финансиран от фонд „Научни изследвания“.

1. Описание на социално-педагогическия модел

Моделът е разработен и реализиран в процеса на работа с деца и младежи във Варна („Максуда“) през периода 2008–2020г.

Идеята на социално-педагогическия модел за работа с деца и младежи е да се предложи силно адаптивен процес спрямо индивидуалните, груповите и общностните нужди в конкретната ситуация. Работа с деца и млади хора от уязвими общности предполага реализирането на цели, свързани с подобряване на житейската им ситуация, чрез постигането на определени знания, умения, нагласи, водещи до разширяване на възможностите им за вземане на решения, предприемане на нови избори и разрешаване на проблеми.

В съответствие с Концепцията за мобилна работа с юноши [Шпехт, В: 2007] приложеният модел е система от дейности, които се осъществяват в рамките на четирите взаимосвързани форми: работа на терен, работа с групи, работа с индивидуален случай, работа с местната общност.

1) Работа на терен. Осъществява се от вътрешни за общността мобилни работници. Те са свързани социално и културно с общността, в която работят. Например живеят в същия квартал, където работят, имат общ етнически, социален произход. В някои случаи това са хора, които са имали рисково поведение (наркомании, асоциално поведение и др.), от което трайно са се отказали, и в настоящия момент работят с хора и групи за превенция на рисковото поведение.

Екипът от мобилни работници включва две поколения – „младши“ и „старши“ мобилни работници, подкрепяни от социални работници, психолози, педагози и други специалисти.

Работа на терен е насочена както към изграждане на контакти и тяхното поддържане, така и към непрекъснато задълбочаване и актуализиране на знанията за житейската ситуация и социалната среда на целевата група.

Чрез редовно провеждана работа на терен мобилните работници създават необходимата близост с младите хора, които сами трябва да преценят могат ли да изградят доверителна и

постоянна връзка с мобилните работници и да решат дали да се обърнат към тях за консултация и помощ.

Успешно проведената работа на терен осигурява на мобилните работници внедряване, насочено към конкретната общност, а от друга страна, тя осигурява на младите хора достъп до конкретни услуги, от които се нуждаят, както и възможност да се възползват от предложения, които биха били интересни за тях.

Едно от предложенията по време на работата на терен, което отправят мобилните работници, е свързано с възможността младите хора да посещават младежкия клуб, който функционира като част от модела на работа. Това е нископрагов център, който се посещава свободно от младите хора както индивидуално, така и групово. В него младите хора могат да се срещат и самостоятелно да организират свои дейности. Там те се срещат с мобилните работници и биха могли да получават от тях информация, консултации, обучения и различни предложения за свободното време. Клубът е място, в което неформални групи или индивиди могат да се чувстват сигурни, защитени и подкрепени, когато имат нужда. Необходимо е да се сведат до минимум всички условия и бариери, които могат да попречат за създаването на постоянен контакт или да попречат на групата да се възползва от предложенията за помощ.

2) Работа с групи. Мобилните работници се интересуват както от всеки млад човек, чиито живот протича основно на улицата, така и от съществуващите местни неформални групи.

Като се основаваме на разбирането, че неформалните групи предлагат на младите хора среда и възможности за индивидуално развитие, мобилните работници подпомагат тези групи по различни начини. На първо място като предлагат подходящи места за срещи на младите хора и за провеждане на различни дейности. Тази своеобразна логистика от страна на мобилните работници постепенно се развива във взаимодействие с групите, което разкрива по-богати възможности за подкрепа на нейните членове. Вместо да поучават младите хора, мобилните работници предлагат възможности (място, срещи) и при необходимост оказват подкрепа (ако бъде потърсена) на групата или на неин член.

Факторът *време* е основен в работата с групи. Необходимо е достатъчно време (месеци, година или повече), през което мобилните работници да изграждат доверителни отношения, докато се премине към етап, в който пред групите се появяват нови перспективи за действие, като им се предоставят възможности за развитие на социалните умения и вътрешно-груповите взаимодействия. Мобилните работници помагат на групите да идентифицират своите нужди и да изготвят алтернативни предложения за дейности, които представляват „функционални еквиваленти“ [Шпехт, В., 2007:102], заместващи девиантното им поведение. Предложенията могат да идват както от групите, така и от мобилните работници. Задължително е участието и самоорганизирането на младите хора в тях. Това могат да бъдат: спортни дейности, излети, кратки екскурзии, празнуване по конкретни поводи, отбелязване на важни събития, тематични дни, провеждане на тематични срещи, дискусии, обучения (тренинги) и други дейности, насочени към преживяванията на групата.

Фокусирането върху преживяванията на групата е важна стратегия в мобилната работа, която осигурява развитие на базови социални и личностни умения на младите хора.

Заедно с дейностите, в контекста на свободното време и преживяванията на групата, мобилната работа предлага много възможности за разработване на местни инициативи за удовлетворяване на други специфични нужди на младите хора, свързани с тяхното бъдеще – учене, работа, създаване на семейство. Този процес е подпомаган от мобилните работници в качеството им на информатори, консултанти и фасилитатори.

Системната работата с неформални групи може по необходимост да постави мобилните работници и в ролята на посредници (медиатори) при възникването на проблеми и конфликти както в самите групи, така и между самите групи, или между групите, местното население и институциите.

Продължителната мобилна работа с неформални групи може да доведе до качествени изменения в самите групи като естествен ефект от подобрените умения на нейните членове – да се изслушват, да обсъждат възникнали проблеми, заедно да вземат решения. При това промените в групата в по-голяма степен следват своя собствена динамика, с водещата роля на нейните членове. Ролята на мобилните работници е да бъдат подкрепящи по отношение на задоволяването на интересите на групата (ако не противоречат на нечии права) и в никакъв

случай не могат да се държат като хора, принадлежащи на институции, императивно изискващи промяна на групите, с които работят.

3) Работа с индивидуален случай. Работата с индивидуален случай често възниква в процеса на работа на терен и при обсъждане на груповите предложения. Може да започне от възникнал въпрос по време на контакт на терен, да продължи постепенно в интензивно консултиране и да се достигне до изработване на конкретни планове за промяна.

В повечето случаи мобилните работници достигат до конкретни млади хора чрез техните групи и в тяхната среда, но са възможни и други пътища за достигане до индивидуални случаи. Има примери за работа с млади хора, които не са интегрирани в конкретна група, в процес на ориентиране са, пребивават в по-големи референтни групи с висока динамика. Възможно е мобилните работници да достигат до конкретни млади хора случайно, по различни поводи или чрез провеждането на т.нар. домашен аутрич. С течение на времето, заради доверието на общността към мобилните работници и заради тяхната компетентност, те могат да се превърнат в ключови за общността хора, и да бъдат търсени от млади хора които до този момент не са имали контакти с тях.

Мобилните работници оказват подкрепа за разрешаване на индивидуални проблеми, които младите хора искат да решат съвместно с тях. Това включва консултиране, насочване, придружаване и посредничество. Формата и структурата на това подпомагане във всеки индивидуален случай е различна, няма точно определен ред, по който трябва да се работи.

Разнообразието от случаи и начини за оказване на подкрепа на младите хора е неизчерпаемо, така както са различни и специфични проблемите, които хората решават: от търсенето на работа и отказването от зависимост (или от друго рисково поведение) до преодоляване на загуба, раздяла; скъсване с обкръжението; „започване на живота отначало”. Понякога индивидуалната промяна заразяващо води до промени и на други членове на групата, и в крайна сметка – до промяна на цялата група.

4) Работа с местната общност. Мобилната работата с деца и младежи (особено чрез функционирането на клуба) бързо става факт в местната общност, който не може да остане незабелязан от хора и институции с различно отношение към този начин на работа. Не само заради любопитството на околните, породено от безпокойство или интерес, но и заради това, че мобилната работа се извършва в среда, която може да бъде подкрепяща или възпрепятстваща работата с млади хора, е необходимо да се работи за изграждане на доверие и добри взаимодействия между младите хора и останалите части от общността.

Работата с общността представлява не само една от четирите форми за работа, но чрез нея социално-педагогическият модел придобива цялостен, завършен вид. Защото работата с общността има за цел да позитивира обществените нагласи по отношение на младите хора и на начина, по който се работи с тях.

Работата с местната общност има най-различни проявления, но във всички случаи това са дейности, инициирани и извършвани от младите хора с подкрепата на мобилните работници. Първоначално тези дейности могат да бъдат кратки кампании, чрез които младите хора искат да съобщят нещо на своите връстници и/или на възрастните, или кампания за подкрепа на дете, възрастен или семейство в беда. В такива ситуации случайността и готовността на младите хора за подкрепа и взаимодействие си дават среща, след което те стават още по-готови за следващи предизвикателства, които имат по-сложна организация и по-дълготраен ефект.

Провеждането на информационни кампании за превенция на рисковото поведение (наркомании, ХИВ, сексуална експлоатация, трафик на хора с цел трудова експлоатация и др.) чрез повишаване информираността на населението и намаляване на предразсъдъците им също може да бъде част от мобилната работа с общността.

Работа с местната общност се провежда и в случаите, когато младите хора се нуждаят от подкрепа, за да разрешат проблеми, които те имат със своята непосредствената среда, в която живеят. Мобилните работници и младите хора участват в изграждането на мрежи от заинтересовани страни: институции, организации, обществени съвети и други органи на самоуправление на местно равнище, за да могат да подобрят ситуацията на младите хора в общността. Мобилните работници поддържат контакти с всички важни за младите хора институции и организации, стремят се да посредничат за разрешаване на конфликтите, които младите хора имат с институциите (например полиция, община и др.) или с гражданите. Като

резултати от тази дейност мобилните работници могат да осигурят достъп на младежите до важни ресурси. Например: до социални служби, центрове за консултиране на наркозависими (дроп-ин центрове), културни, образователни и медицински центрове, центрове за професионално ориентиране, спортни съоръжения и др.

Представеният социално-педагогически модел на работа е оценен от гледна точка на неговия ефект на въздействие върху житейската ситуация, личностните и социални умения и равнището на рисково поведение на деца и младежи, включени в процес на взаимодействие с мобилните работници.

2. Ефект на въздействие на модела на работа с деца и млади хора във Варна („Максуда”)

2.1. Методология на изследването

Изследването има за цел да установи ефекта на въздействие на модела на работа върху житейската ситуация, личностните, социалните умения и равнището на рисково поведение на деца и млади хора, включени в процес на взаимодействие с мобилните работници.

Изследването е насочено към две групи: (1) деца и млади хора, които са били обхванати от социално-педагогическия модел на работа в предходен период преди провеждане на изследването; (2) деца и млади хора, които са обхванати от социално-педагогическия модел на работа по време на провеждане на изследването.

За да се установи наличието или липсата на трайни тенденции в поведението на изследваните, е възприето, че двете групи млади хора трябва да са били включени в процеса на работа не по-малко от една година, а за първата група изследването трябва да е проведено поне една година, след като лицето е прекратило контактите си с мобилните работници. Смята се, че това е достатъчен период изследваното лице да е в състояние обективно да оцени дали са настъпили промени в неговия живот и доколко те имат отношение към социално-педагогическия модел на работа, в който са били включени.

Методологията на изследването включва оценяване на основата на комбинация от качествени и количествени критерии.

Общият брой на изследваните лица е 46. Средната им възраст е 18г. Техният подбор е извършен на случаен принцип. С първата група са проведени 14 стандартизирани интервюта. С втората група е проведено анкетното проучване. Анкетните карти са разработени така, че да включват стандартизирани отговори, но също така дават възможност за свободно отговаряне на въпроси, върху които допълнително се провеждат кратки (20–30 минути) интервюта. Интервюирането се налага и поради факта, че част от изследваните лица не владеят добре български език, както и заради това, че този метод разкрива повече значения на казаното и повече личностен смисъл.

2.2. Резултати от качествено оценяване

Интервюираните лица посочват редица трудности, пред които са били изправени преди да започнат да се срещат с мобилните работници и да посещават младежкия клуб. Най-често срещани трудности, според обобщението на резултатите от проведените интервюта, са: липса на ориентация за бъдещето и чувство на изолираност; липса на подкрепа от околните; проблеми в училище (включително отпадане от училище); проблеми с родителите; проблеми между партньорите в младото семейство; агресивни нагласи; престъпно поведение; употреба на наркотици и др.

От гледна точка на младите хора, в резултат на техните срещи с мобилните работници и участието им в младежкия клуб, са настъпили някои положителни промени в живота им. Илюстрация за това е изказването на един младеж, посещавал 3 години клуба в „Максуда”:

„Тук всеки има някакви проблеми, но ако не бяха хората от клуба – по-младите и по-старите, сега щях да се мотая някъде и нямаше да знам какво да правя. Те обръщат внимание на всеки, всеки е важен за тях и му помагат с нещо. Ето аз например се научих да чета и пиша, и сега не ме е срам от приятелката ми.” (Исмаил)

От всички отзиви на интервюираните става ясно, че главното, което получават от мобилните работници е доверието, изградено с тях. Отношенията им с мобилните работници, според тях, се характеризират със стабилност, доверителност и надеждност в контактите. Мобилните работници, са ориентирани към техните лични проблеми и преживявания, системно проявяват готовност да оказват подкрепа на нуждаещите се. Отбелязват се факти, които свидетелстват, че мобилните работници остават партньори на младите хора, дори след като те са преустановили редовните посещения на клуба и контактите с тях.

Друго постижение в очите на младите хора е възможността да имат свое място (клуб) и да се срещат там със своите приятели. Възможността да се запознават с нови хора и да изграждат отношения на добронамереност с млади хора от други части на квартала, и дори с млади хора извън квартала, е един от най-често споменаваните аргументи. Ето част от едно признание на момче, което рядко напуска територията на „Максуда“:

„Знам, че българите са расисти. И никога не съм мислил, че ще имам приятели от тях, с които мога да говоря и да им имам доверие.” (Ахмед)

Осмислянето на свободното време по нов начин, изборът на предложения за свободното време, липсата на натиск към младите хора да се държат по определен начин, който непременно ще се хареса на мобилните работници, се отбелязват също като достойнства в работата с тях. Възможността да могат да избират и да вземат решения особено много се харесва на интервюираните.

„Тук никой не ни принуждава за нещо. Правим това, което решим. .. Е, имаме си и правила... не е съвсем свободно, но никой не се обижда от това. Така сме се разбрали.” (Кадир)

От изказванията на децата и младите хора, които посещават клуба, е очевидно, че това е нископрагово място, достъпно за всички, но начинът, по който се използва, се договаря предварително. Тази среда стимулира развитието на социални умения, които се пренасят и по отношение на реализирането на други дейности в групите, когато са извън клуба.

Контент-анализът на получените отговори от втората група млади хора позволява да се открият няколко ключови области (категории), които са представени в следната таблица:

Таблица №1

Въпроси	Съдържателни области (категории) в отговорите на интервюираните лица	Примерни коментари на младежите
Част I: Промяна на поведението		
1. Какво ново научих?	1.1. Междуличностни отношения с връстници, приятели	<i>„Осъзнах колко е важна връзката ми с приятелите.”</i>
	1.2. Рисково поведение: наркотици, ХИВ, трафик на хора, агресия	<i>„Научих се да не се бия, да не псувам, да не използвам наркотици и алкохол.”;</i> <i>„Научих за трафика на хора, за работата на полицията.”</i>
	1.3. Грамотност, учене, училище	<i>„Научих се да чета и пиша.”;</i> <i>„Много неща научих, като това, че училището е много важно нещо...”</i>
	1.4. Социални умения	<i>„Научих, че е важно да имаш добри приятели, научих се да не се карам с тях.”;</i> <i>„Научих много игри, които не знаех, че ги има.”</i>

2. От какво се отказах?	2.1. Референтни групи, взаимодействия с приятели и връстници	„Спрях да се движа с хора, които ми действат лошо.“; „Спрях да се събирам с лоши компании, мога да преценявам риска.“
	2.2. Девиантно поведение: кражби, рушене и др.	„Отказах се да крада чужди вещи, без да знам за какво.“; „Отказах се от някои лоши навици, като чупене на прозорци.“
	2.3. Организация на времето	„Спрях да се шляя по цял ден в махалата, без да правя нещо.“
3. Какво ново започнах да правя?	3.1. Учене, училище, грамотност	„Записах се да уча в „Отец Паисий.“; „Завърших средното си образование, изкарах курсовете за шофьор.“; „Започнах да наблюдавам на ученето, имам по-добро държание в училище.“
	3.2. Взаимодействие с връстници и приятели	„Започнах да уважавам и подкрепям приятелите си.“
	3.3. Социални умения	„Станах по-внимателен с хората, започнах да се включвам в дейности и да бъда по-дълго време с мобилните работници.“
	3.4. Свободно време	„Започнах да си планирам свободното време.“
	3.5. Спорт	„Започнах по-активно да спортувам.“
	3.6. Работа	„Убедих се, че по-добре е да си намирам работа, отколкото да търся други начини да печеля.“
	3.7. Религия	„Започнах да ходя на джамия, благодарение на това, че вече мога да чета.“
Част II: Фактори за настъпилите промени в поведението		
4. Ако има промяна с мен, на какво най-много се дължи?	4.1. Срещите с мобилните работници, посещения в клуба	„Дължи се на честите ми посещения в клубчето, където говорим за проблеми и по какъв начин да ги решаваме; „Дължи се на интересните разговори, в които участвам.“
	4.2. Взаимодействие с връстници и приятели	„Запознах се с младежи, които спортуват и покрай тях и аз се промених.“; „Дължи се на честите ми срещи с останалите младежи.“
Част III: Бъдещи планове		
5. Какво очаквам и на какво се надявам?	5.1. Подкрепа от мобилните работници и младежите, посещаващи клуба, по отношение на: учене, образование, хоби	„Да направя хаос музика, да ме научат на тая програма.“; „Да продължа да уча, в клубчето хората да ми помагат за уроците.“
	5.2. Запазване на добрите взаимоотношения и приятелства	„Да се запази приятелството ми с младежите от клубчето и да се запазят добрите ни отношения.“
	5.3. Нови запознанства в клуба, привличане на нови хора	„Надявам се малките момичета от махалата да осъзнаят нуждата от клуба и да го посещават.“
	5.4. Забавления през	„Надявам се повече да се забавляваме, като

	свободното време	<i>излизаме на кино, в морската градина.</i>
	5.5. Продължаване на постигнатите лични промени: учене, образование, свободно време	<i>„Искам да продължа образованието си и да се срещаме и занаят.”</i>
	5.6. Очаквания, свързани с бъдещето на мобилната работа: развитие, доброволчество, бъдеща реализация на младежите като мобилни работници	<i>„Искам занаят да стана част от екипа; да се срещам с нови хора и да помагам в клубчето; да има повече клубове и по-големи, за да можем да се събираме повече младежи.”</i>
6. Кой би могъл да ми помогне?	6.1. Мобилни работници и специалисти	<i>„Могат да ми помогнат всички работещи в клубчето.”</i>
	6.2. Младежите, които посещават клуба	<i>„Може да ми помогне един приятел, който идва в клубчето”; „Правилните хора и специалистите, които идват в клуба, могат да ми помогнат”; „Могат да ми помогнат хората от клуба и новите приятели, които намирам там.”</i>
	6.3. Собствени личностни ресурси	<i>„Моето участие в клуба и желанието ми.”</i>

Съдържанието на част I от Таблица №1 представя разнообразна палитра от ефекти, върху които рефлектират младите хора, описвайки промените на своето поведение. Промяната на собственото поведение те виждат в по-добрата си информираност по отношение на посочените в таблицата области, както и в предприемането на важни решения за отказ от определено поведение и продължаване на промените, свързани с подобряване на социалните уменията на личността.

Съдържанието на част II от таблицата показва, че интервюираните определят два основни фактора, влияещи върху промяната на тяхното поведение. От една страна, това са срещите с мобилните работници и посещенията в клуба, а от друга страна, това са самите взаимодействия на младите хора с техните връстници и приятели. Изтъкването на втория фактор за личностни промени свидетелства за това, че моделът на работа оправдано разчита на развитието на вътрешногруповите и междуличностни взаимодействия сред младите хора.

Бъдещите планове (част III от Таблица №1) се свързват с продължаване на контактите и взаимодействията с мобилните работници (в и извън клуба), очаквани бъдещи позитивни промени за подобряване на житейската ситуация и очаквания, насочени към развитие на модела на работа в квартала. Младите хора отбелязват, че за всичко това ще продължат да разчитат на мобилните работници, на своите приятели и връстници и, разбира се, на себе си.

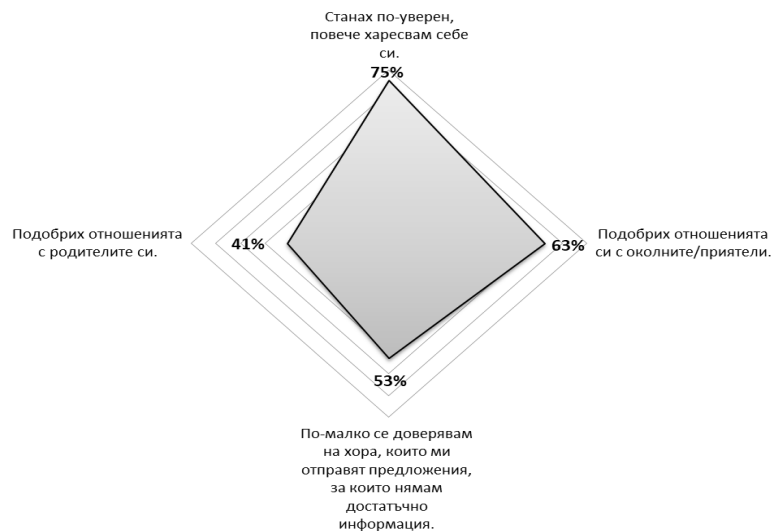
2.3. Резултати от количественото оценяване

Предварително посочените твърдения в анкетната карта за втората група изследвани лица са свързани с промени, настъпили в живота им. Сред тях могат да се разграничат две равнища на изказвания: **експлицитно**, показващо явно изразени ефекти, свързани повече с ежедневните умения, и **имплицитно**, разкриващо неявно изразени ефекти, които се отнасят до вътрешните за личността аспекти на развитие.

По отношение на имплицитните ефекти, на първо място прави впечатление, че висок процент (75%) от запитаните декларират промяна в своето самочувствие, увереност. Тъй като повишаването на личностната увереност е резултат от разнообразни фактори и има комплексен характер, разбираемо е, че тя е свързана с други личностни постижения. Например нарастващата увереност може да е свързана с повишаване на личностната удовлетвореност и

позитивна самооценка след стабилизиране на отношенията с околните или след успешно завръщане в училище, намиране на работа и др., които от своя страна, също могат да бъдат постижения на личността, свързани с модела на работа, в който са включени. Повишаване на личностната увереност е съвкупен продукт, който е изключително важен за личността, защото гарантира цялостно (чрез външни и вътрешни ефекти) удовлетворително самовъзприемане, способност за вземане на решения и продължаване на процеса на развитие на личността. Безспорно, увереността е субективно преживяване, най-тясно свързано със способността на личността да се чувства добре, да изпитва радост, да има оптимистични нагласи и да бъде щастлива.

Диаграма №1. Устойчиви ефекти при описание на собственото поведение (имплицитен контекст)

Подобрените отношения с околните (връстници, приятели и родители) се открояват сред най-важните ефекти от модела на работа според изследваните лица. Очевидно, удовлетворявайки потребностите си от общуване и развивайки социални умения, младите хора преоценяват своите контакти и реструктурират взаимоотношенията си. Ето какво признават момиче и момче:

„Осъзнах каква връзка имам с приятеля си, който е възнамерявал да ме простиитуира.” (Анка)

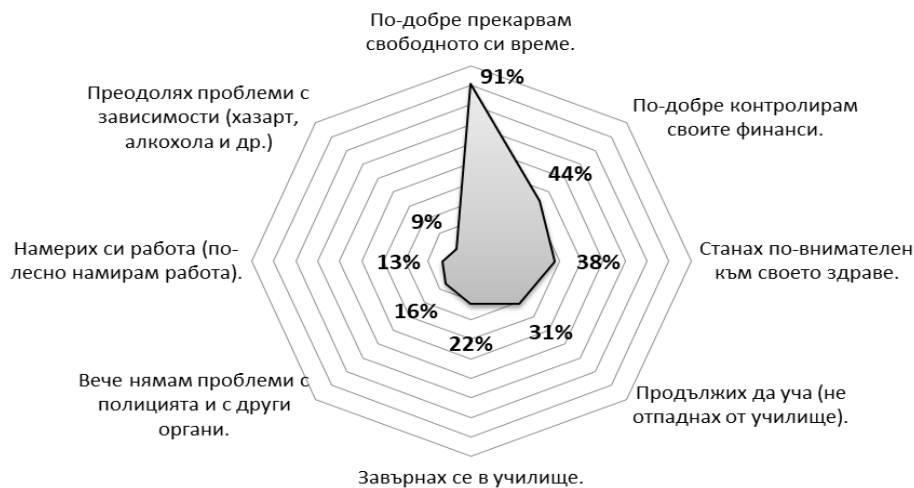
„Спрях да се движа с хора, които ми влияят лошо.” (Илия)

В потвърждение на казаното 53% от запитаните са отбелязали, че вече по-малко се доверяват на хора, които им отправят предложения, за които нямат достатъчно информация.

По отношение на експлицитните ефекти, 91% от изследваните лица посочват, че сега по-добре прекарват свободното си време. Въпреки отсъствието на системна образователна работа по тема, свързана с управление на личните финанси, 44% от запитаните посочват, че имат положителна промяна в начина, по който изразходват своите средства. Този ефект е следствие на по-доброто планиране на свободното време и намаляване на рисковото поведение, за което свидетелстват: повишеното внимание към собственото здраве (38% от запитаните); преодоляване на проблеми, свързани с отпадането от училище (31%); завръщане в училище (22%); преустановяване на проблеми с полицията и други органи (16%); намиране на работа (13%); преодоляване на проблеми със зависимости (9%). Посочените проценти по отношение на някои от показателите не са високи, но трябва да се има предвид, че те са спрямо общия брой на запитаните млади хора, част от които не са преодолели посочените проблеми, защото

не са ги имали. По отношение на тези, които са заявили, че вече нямат проблеми с полицията, наблюденията показват, че посочената част представлява приблизително една трета от броя на младите хора, които преди това са имали проблеми с полицията.

Диаграма №2. Устойчиви ефекти при описание на собственото поведение (експлицитен контекст)

Заклучение

Съществуват множество емпирични изследвания, които доказват ефективността на различни социално-педагогически модели за работа с деца и младежи от уязвими групи [Виж например: 2, 3, 4]. Това обаче не обезсмисля въпроса с какво най-много въздейства всеки предложен модел в конкретния случай на приложение. Той е важен от гледна точка на осигуряване на качеството на социално-педагогическата работа и нейното развитие.

Анализът на частично представените тук количествени и качествени данни показва, че моделът на работа, приложен в „Максуда“, предлага на първо място две важни за младите хора възможности: (1) безпроблемен достъп (нисък праг) за взаимодействие с мобилните работници; (2) постигане на доверителни отношения между младите хора и мобилните работници. Това са същевременно и двете най-съществени характеристики на модела – достъп и доверие, които осигуряват условия за неформалното образование на младите хора от уязвими общности.

Данните от проучването насочват към изводи, които се отнасят до развитието на социално-педагогическия модел на работа в „Максуда“. Очевидно е, че той се е превърнал в дългосрочно и придвидимо предложение към децата и младите хора от квартала. Този вид алтернативна работа с „трудностижимите“ вече е част от социалната инфраструктура в квартала. Тя има характера на системна професионална дейност, която се организира, мониторира, супервизира и ресурсно се развива с подкрепата на множество специалисти.

В професионално отношение социално-педагогическата работа в „Максуда“ се развива като интегративна подкрепа на децата и младите хора, ориентирана към личния им живот и оставаща на разположение в социалното им пространство.

Литература:

1. Шпехт, В. (2007) Концепцията мобилна работа с юноши. С.
2. Stumpp, G., Beurer, D., Walter S., Beulich, F. & E.Bolay (2009) Wirkungseffekte Mobiler Jugendarbeit in Stuttgart (WIMO). Universität Tübingen, Institut für rziehungswissenschaft.
3. Keppeler, S., Reuting, M. (2015) Modellprojekt „Mobile Kindersozialarbeit“. Modellhafte Entwicklung und Erprobung eines innovativen Handlungsansatzes zur Arbeit mit älteren

- Kindern, die im öffentlichen Raum auffällig werden. LAG Mobile Jugendarbeit/Streetwork Baden-Württemberg.
4. Keppeler, S., Reuting, M. (2017) Modellprojekt Weiterentwicklung Mobiler Kindersozialarbeit. LAG Mobile Jugendarbeit/Streetwork Baden-Württemberg.

Илиян Ризов, гл. ас. д-р
Шуменски университет “Епископ Константин Преславски”,
Департамент за информация, квалификация и продължаващо образование – Варна,
il.rizov@shu.bg